

Problém efektivity učení dokládá i celkově nízký podíl hodin (63,9 %), ve kterých byl žákům vzdělávací cíl hodiny zřejmý, a také podíl hodin, které v jejich závěru zhodnotil vyučující z hlediska cíle a obsahu alespoň s některými žáky, nebo je případně zhodnotili žáci sami.

Nízký výskyt uvedených znaků dokládá nedostatečné soustředění na proces učení žáků a jejich výsledky. Nižší výskyt žákům zřejmého cíle na prvním stupni souvisí mj. s návazností výuky v dalších hodinách, ve kterých většinou vyučuje stejný vyučující. Neznalost cíle vyučovací hodiny po jejím skončení a nízké zapojení žáků do reflexe dosahování cíle jsou opět znaky nižší efektivity procesu učení. Na druhém stupni je dokonce i vyšší podíl vyučujících (např. 8 % v matematice), kteří nedokáží sami po skončení vyučování hodinu v rozhovoru zhodnotit.

Tabulka 33

Vzdělávací cíl a jeho zhodnocení – podíl hodin (v %)

	Celkem ZV	1. stupeň	2. stupeň
Nejpozději po skončení vyučovací hodiny byl žákům cíl zřejmý.	63,9	61,7	66,6
Alespoň někteří žáci zhodnotili s učitelem proběhlou hodinu (s ohledem na obsah a cíl hodiny).	38,2	43,2	32,4

Výuka na prvním a druhém stupni se nelišila jen v přístupu k cílům, ale i obecně v obsahovém zaměření. Na prvním stupni se častěji zaměřovala na cílený rozvoj znalostí a dovedností žáků (o 3,4 p. b.) a také byla v hodinách častěji ověřována úroveň znalostí a dovedností (o 4,7 p. b.). Podobně byl zaznamenán i vyšší výskyt cíleného rozvoje postojů na prvním stupni (o 5,8 p. b.). Jedním z důvodů je nedostatečná nebo málo kvalitní práce s cíli výuky, která na druhém stupni souvisí s výše zmíněným větším důrazem na probrání připraveného obsahu bez přirozené vazby na konkrétní situace. Uvedené je dobře patrné například z výrazného rozdílu výskytu v cíleném rozvoji postojů v hodinách matematiky mezi prvním (24,4 %) a druhým stupněm (9,6 %). Což je jednou z možných příčin proměny vztahu žáků k matematice mezi prvním a druhým stupněm. Výuka na prvním stupni obsahuje častěji z pohledu učení kvalitnější cíle, jak je například patrné i ve využívání vhodných příkladů znalostí a dovedností z předmětu v reálné situaci, které bylo na prvním stupni opět častější (o 3,6 p. b.).

Tabulka 34

Vzdělávací obsah vyučovací jednotky – podíl hodin (v %)

	Celkem ZV	1. stupeň	2. stupeň
Vyučovací hodina prohlubovala nebo rozvíjela především znalosti a/nebo dovednosti.	71,7	73,2	69,8
Vyučovací hodina cíleně rozvíjela postoje žáků.	27,7	30,4	24,6
Vyučovací hodina obsahovala vhodné příklady využití znalostí a dovedností z předmětu v reálné situaci.	54,0	55,7	52,1

Nižší efektivita vzdělávání na druhém stupni je zřetelná i z hodnocení průběhu výuky. Hodiny na prvním stupni jsou častěji dobře organizačně promyšleny a realizovány (o 10,8 p. b.). Na druhém stupni jsou naopak častěji z pohledu žáků hodiny jednotvárné (o 9,3 p. b.). Příčina uvedeného problému souvisí jednak s nedostatky v aprobaci vyučujících, jednak s nízkou efektivitou využívaných didaktických metod, které často neodpovídají konkrétní situaci (žákům a cíli). Uvedené má samozřejmě dopad na kvalitu získaného vzdělávání v předmětech s nízkou mírou promyšlenosti a zároveň vysokou mírou jednotvárnosti, jako je například na druhém stupni matematika, ale i fyzika nebo zeměpis.

